

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, Власової Ганни Петрівни на дисертацію Кашпур Анни Сергіївни на тему «Розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань зі спеціальності 081 Право

Ступінь актуальності обраної теми

Відповідно до ст. 1 Конституції України, Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Саме побудова України, як демократичної та правової держави у сьогодишніх умовах війни практично не можлива через ряд факторів. Основним з них є – збройна агресія російської федерації. Крім цього, є й інші фактори – це зростання злочинності, попри военний стан в країні. Злочинність є однією з найнебезпечніших соціальних проблем українського суспільства, що перешкоджає його поступальному розвитку. Особливе місце в структурі злочинності належить і злочинності неповнолітніх. Тому, проблеми здійснення досудового розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми потребує негайного вирішення.

Статистичні дані й результати слідчої практики свідчать про те, що виявлення й розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, становить певні труднощі для співробітників правоохоронних органів. Так, згідно з даними Офісу Генерального прокурора, протягом 2021 року було обліковано 100707 кримінальних проступків, було повідомлено про підозру у 51954 кримінальних провадженнях, з обвинувальним актом до суду було направлено 49751 кримінальних проваджень. З них 916 – стосувалося кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми або за їх участю. За 2022 рік було обліковано 73543 кримінальних проступків, повідомлено про підозру у 38295 випадках, з обвинувальним актом до суду направлено 36692 кримінальних

проваджень. З них 308 кримінальних проваджень з обвинувальним актом – стосувалося кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми або за їх участю. Крім того, привертає увагу факт, що лише менша половина матеріалів кримінального провадження щодо кримінальних проступків з обвинувальним актом направляються до суду.

Такі показники щодо причетності до кримінальних проступків неповнолітніх, вимагають дієвих заходів реагування: виявлення фактів протиправної діяльності, розслідування протиправних проявів та реалізації комплексної профілактичної діяльності. Гостроти проблематиці надає той факт, що вчинення кримінальних проступків неповнолітніми часто є початком протиправної діяльності, «спусковим механізмом», що провокує неповнолітнього на вчинення інших протиправних та злочинних діянь. Тому вчинення кримінальних проступків неповнолітніми посягає на засади суспільної моралі у сфері розвитку й виховання молодого покоління, згубно впливає на неповнолітніх, спотворює їх орієнтири, прищеплює аморальні звички, сприяє зростанню рівня злочинності неповнолітніх. Тому слід спрямувати зусилля на підвищення ефективності розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, охоплюючи вирішення завдань і профілактичної діяльності. Саме тому обрана для дослідження проблема має сьогодні надзвичайно важливе значення.

На думку опонента, **актуальність теми даного дослідження** не викликає сумнівів, адже воно зумовлене потребами не лише теоретичного осмислення важливої наукової проблеми, а й вимогами сучасної практики розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Робота виконана у Національній академії внутрішніх справ відповідно до наукових програм, планів, тем, зокрема: Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Національної стратегії реформування системи юстиції

щодо дітей на період до 2023 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1027-р.; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України (КМУ) від 7 вересня 2011 року № 942; Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, затвердженої розпорядженням КМУ від 25 жовтня 2017 року № 779-р, і Плану заходів на 2021 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, затвердженого розпорядженням КМУ від 14 квітня 2021 року № 331-р. Дослідження здійснено відповідно до Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням КМУ від 15 листопада 2017 року № 1023-р, і Плану заходів з її реалізації, затвердженого розпорядженням КМУ від 21 серпня 2019 року № 693-р; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ (МВС) України від 11 червня 2020 року № 454; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 роки (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 року, протокол № 28).

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 12 листопада 2020 року, протокол № 22 та зареєстровано Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 708, 2021 рік).

У роботі були використані загальнонаукові та спеціальні методи, які дали змогу оптимально врахувати специфіку об'єкта й предмета дослідження, зокрема: методи формальної логіки (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування) – для детального висвітлення змісту порушених питань (у всіх розділах дисертації); спеціально-правові методи, передусім порівняльно-правовий – під час аналізу норм матеріального та процесуального права, наукових категорій, визначень і підходів (у всіх розділах дисертації); історико-правовий – у межах тлумачення на підставі наукових поглядів і положень

чинного законодавства основних термінів, що використані в дисертації, таких як: «кримінальний проступок», «неповнолітній», «криміналістична характеристика» (підрозділ 1.3), «слідча ситуація» (підрозділ 2.2); системно-структурний – для формулювання завдань дізнавача під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми (розділ 2); метод системного аналізу – у контексті визначення напрямів діяльності з удосконалення розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми (підрозділи 2.2, 2.3, розділ 3); статистичний – для підтвердження теоретичних висновків даними державної та відомчої статистики, узагальнення результатів вивчення емпіричних джерел (у всіх розділах дисертації); соціологічний – у межах обґрунтування наукових висновків даними анкетування дізнавачів та інспекторів-криміналістів Національної поліції України (у всіх розділах дисертації).

Дане дослідження висвітлює і вирішило низку теоретичних та практичних проблем розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, формулювання обґрунтованих пропозицій, спрямованих на удосконалення судово-експертного забезпечення розслідування даного виду злочинів.

***Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних
результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в
опублікованих працях***

Дисертація вирізняється певною **науковою новизною**, оскільки є монографічним дослідженням, у якому сформовано основи теоретичні положення та практичні рекомендації щодо розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, визначено низку положень, висновків і рекомендацій, що формують основи відповідної криміналістичної методики та становлять наукову новизну.

Можна загалом погодитись із авторською оцінкою новизни і визнати, що дисертанткою вперше:

– надано криміналістичні рекомендації щодо використання під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, спеціальних знань у процесуальних формах, а саме: залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій (ст. 71 КПК України); надання спеціалістом висновку (ст. 298-1, ст. 300 КПК України); надання письмового пояснення спеціаліста як додатку до протоколу процесуальної дії (п. 2 ст. 2 ст. 105 КПК України); призначення та проведення судових експертиз (ст. 242 КПК України) та непроцесуальній формі, а саме шляхом усного консультування зі спеціалістом;

– сформовано «методику контактної взаємодії» за умов встановлення психологічного контакту у процесі проведення допиту під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, що реалізується згідно стадій: накопичення згоди; пошук спільних інтересів; окреслення засад спілкування; виявлення якостей, небезпечних для спілкування; індивідуальний вплив та адаптація до учасника слідчої (розшукової) дії; формування спільних правил взаємодії. Запропоновано системи тактичних прийомів на визначених стадіях встановлення психологічного контакту.

Певну новизну мають і результати, які вказують на удосконалення: криміналістичних рекомендацій щодо залучення спеціаліста-психолога з метою належної підготовки до проведення слідчих (розшукових) дій, підвищення ефективності їх безпосереднього проведення, а також належного оцінювання отриманих результатів під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми; криміналістичних рекомендацій щодо проведення слідчого експерименту під час кримінального провадження щодо кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, які полягають у ретельному вивченні особи неповнолітнього учасника слідчої (розшукової) дії, плануванні проведення слідчого експерименту; залученні спеціаліста для забезпечення повної та об'єктивної перевірки обставин кримінального провадження.

Основні результати дослідження належним чином відображені у 10 наукових публікаціях, зокрема, 4 наукові статті – у фахових виданнях України

в галузі юридичних наук, 1 стаття – у періодичному виданні іноземної держави, 5 тез виступів на наукових конференціях. Публікації повністю розкривають і вирішують завдання, що були поставлені в дисертаційному дослідженні. Все це дає підстави для висновку про належний рівень обґрунтованості основних положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхню достатню за кількістю та змістовним наповненням репрезентативність.

Результати і положення дисертації, які виносяться на захист, відповідають всім вимогам положення про здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають достатній ступінь наукової новизни та відображають практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних та зарубіжних вчених, комплексним аналізом чинного законодавства, прикладами з вітчизняної слідчої та експертної практики. Насамперед, дисертантка вивчила та проаналізувала значний масив наукових джерел як загальнотеоретичного, так і спеціального характеру, нормативних документів, які стосуються тематики дослідження. Під час викладення матеріалу цієї праці використано об'єктивну критику і тактовно виважений науковий стиль полеміки, зрозумілу мову авторських висловлювань.

Аналіз змісту дисертації дозволяє стверджувати, що в результаті проведеного дослідження авторка досягла визначеної мети та надала відповіді на поставлені на початку дослідження завдання. *Метою* дослідження визначено формування теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми. Для досягнення наведеної мети було поставлено достатню кількість завдань (десять), які на підставі тексту дисертації та висновків до роботи було успішно вирішено

та запропоновано шляхи вирішення теоретичних і практичних питань, пов'язаних з підвищенням ефективності розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми. Сформульовані висновки та пропозиції достатньо аргументовані, оригінальні, відповідають вимогам сьогодення, не суперечать визнаним науковим постулатам та можуть бути застосовані на практиці.

Необхідно вказати на загалом правильне визначення авторкою роботи *об'єкта* та *предмета* даного дослідження, що дало змогу зробити свою наукову ідею цілісною, обґрунтованою та донести до наукової громадськості власні ідеї та пропозиції, а також уникнути формалізму і зробити наукову працю реальним внеском в науку криміналістики.

Достовірність одержаних наукових результатів обумовлена й тим, що сформульовані нові положення та власні висновки дисертантки не суперечать усталеним, апробованим науковим положенням, які визнані сучасною наукою.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності

В роботі представлено засади видової методики розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, що охоплює криміналістичну характеристику цього виду кримінальних проступків, рекомендації з організації початкового етапу розслідування, типові слідчі ситуації та алгоритми їх вирішення, засади взаємодії слідчого з підрозділами ювенальної превенції, оперативними підрозділами й іншими суб'єктами, особливості проведення слідчих (розшукових) дій, використання спеціальних знань.

Окрім цього, дисертанткою сформовано засади взаємодії дізнавача з іншими компетентними суб'єктами – представниками правоохоронних, державних органів, громадських організацій та окремих громадян у процесуальних та непроцесуальних формах на оперативно-тактичному (місцевому), відомчому, міжвідомчому, державному, міжнародному рівнях з

метою виявлення, розслідування, попередження кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми.

Поставлені наукові завдання виконані на належному методологічному рівні, а дисертантка оволоділа необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використано у:

– *правозастосовній діяльності* – з метою вдосконалення досудового розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 17 лютого 2022 року);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», підвищення кваліфікації дізнавачів та інших категорій практичних співробітників, підготовки лекцій, планів-конспектів семінарських і практичних занять (акт Національної академії внутрішніх справ від 14 січня 2022 року).

На це вказують і розміщені в Додатках відповідні акти впроваджень (стор. 246-248).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Структура й обсяг дисертації. Визначені авторкою назви розділів і підрозділів загалом відповідають темі й поставленим задачам даного дослідження, відображають його логіку та послідовність здійсненого пошуку, спрямованість на досягнення поставленої мети, забезпечують його цілісність і завершеність. Дослідження складається із анотації, вступу, трьох розділів, які вміщують десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та

чотирьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 250 сторінок, із них основний текст – 195 сторінок.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представленого дослідження. Анотація викладена українською і англійською мовами.

У вступі визначено об'єкт і предмет дослідження, наведено обґрунтування вибору теми дослідження, зазначені особисті внески дисертантки та інформацію про апробацію дисертації на профільних заходах (стор. 18-30).

Розділ 1 «Теоретико-правові засади дослідження розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми» цілком логічно розпочинається із аналізу стану наукових досліджень проблем розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми. В результаті проведеного аналізу дисертанткою було встановлено, що науковцями досліджувалися різні аспекти проблематики, однак переважна більшість досліджень з криміналістики стосувалася різноаспектних питань криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми. Питання криміналістичної методики розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, не досліджувалися (стор. 32).

У підрозділі 1.2. авторка розглядає правові засади розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми. Зокрема нею визначені основних проблем досудового розслідування щодо дітей, які вимагають вирішення (стор. 77). За результатами дослідження встановлено, що потребує реформування вітчизняне законодавства, відповідно до євроінтеграційного напрямку розвитку, що передбачає системне і послідовне вирішення окреслених проблемних питань.

У роботі значну увагу приділено підрозділу 1.3. «Криміналістична характеристика кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми», де авторка детально (стор. 79-95) розкриває поняття криміналістичної характеристик кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, під якою розуміє систему узагальнених даних про найтипівіші ознаки певного виду (групи) кримінальних

проступків, що вчиняються особливою категорією підозрюваних – неповнолітніми, відносно певної особи потерпілого та предмета посягання, а механізм кримінального проступку знаходить вираз у способі вчинення, за умов певної обстановки та утворює відповідну слідову картину (стор. 95). Крім цього, розкриває її структурні елементи.

Розділі 2 «Організаційно-тактичні засади розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми» за його назвою і за змістом має виразне практичне значення. В цьому розділі розкрито основні тактичні засади розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми. Зокрема, у підрозділі 2.1. «Обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми авторка зазначає, що до особливих обставин, які підлягають встановленню під час розслідування кримінальних проступків, учинених неповнолітніми, належать: точний вік неповнолітнього (число, місяць, рік); умови життя і виховання неповнолітнього; причини і умови, що сприяли вчиненню кримінального проступку (стор. 105-108).

У підрозділі 2.2 розглядаються питання щодо типових слідчих ситуацій розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми та алгоритми їх вирішення. Так, авторкою звертається увага на те, що з урахуванням наявної інформації про елементи криміналістичної характеристики кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, емпіричних даних, може виділити наступні слідчі ситуації, які є типовими для початкового етапу розслідування: потерпілі або свідки стверджують, що за зовнішнім виглядом і поведінкою правопорушником був неповнолітній; обстановка місця події, сліди та інша інформація свідчить про те, що кримінальний проступок учинено неповнолітніми; потерпілі та свідки знайомі із правопорушниками і їм достовірно відомий вік останніх (стор. 110-111). В подальшому авторкою пропонується певний алгоритм дій працівників поліції в залежності від слідчих ситуацій.

Певний інтерес становлять і питання, що розглянуті у підрозділі 2.3. «Організаційно-тактичні засади взаємодії дізнавача із іншими суб'єктами під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми». Зокрема, дисертанткою обґрунтовано потребу посилити ефективність взаємодії між державними, правоохоронними органами держав, міжнародними правоохоронними структурами, міжнародними та громадськими організаціями (ЮНІСЕФ, Управління ООН з наркотиків і злочинності, ВООЗ/ПАОЗ, Ла Страда, фонд «Діти і насильство: проблеми оцінки» (Children and Violence Evaluation Challenge Fund); Форум з прав дитини (Child Rights Forum), Мережа допомоги дітям в кризовій ситуації (Child Protection in Crisis Network), організація «Врятуємо дітей» (Save the Children) тощо [100, с. 478-479]), зокрема з метою надання інформаційної допомоги, реалізації профілактичної функції щодо дітей, які потрапили у конфлікт із законом (стор. 128-129).

Значний інтерес, враховуючи тематику дослідження становить і підрозділ 2.4. «Особливості використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми». Зокрема, авторкою враховуючи вивчення емпіричних джерел (додаток А, додаток Б) щодо розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, розкрито такі типові форми використання спеціальних знань:

Процесуальні:

1) залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) й інших процесуальних дій (ст. 71 КПК України), (96,2 % дізнавачів, 99,1 % інспекторів-криміналістів; 74,7 % кримінальних проваджень);

2) призначення та проведення судових експертиз (ст. 242 КПК України) (86,1 % дізнавачів, 72,6 % інспекторів-криміналістів; 52,0 % кримінальних проваджень);

3) надання спеціалістом висновку (ст. 298-1, ст. 300 КПК України) (51,7 % дізнавачів, 65,8 % інспекторів-криміналістів; 62,0 % кримінальних проваджень);

4) надання письмового пояснення спеціаліста як додатку до протоколу процесуальної дії (п. 2 ч. 2 ст. 105 КПК України) (26,4 % дізнавачів, 26,4 % інспекторів-криміналістів; 28,7% кримінальних проваджень);

Непроцесуальні:

5) усні консультації спеціаліста (100 % дізнавачів, 99,1 % інспекторів-криміналістів) (стор. 130-131).

Розділ 3 «Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми» присвячено розкриттю процесуальних і криміналістичних аспектів проведенню окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, що є логічним продовженням другого розділу і теж має практичне спрямування. Зокрема, дисертантка розпочинає із проведення огляду під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, в ході опрацювання якого нею після вивчення емпіричних джерел (додаток Б) виділено обставини на місці події, які свідчать про вчинення кримінального проступку саме неповнолітніми: невеликі за розміром сліди рук і ніг (на думку 45,8 % дізнавачів та 34,4 % інспекторів-криміналістів); характерна для неповнолітніх доріжка слідів (на думку 16,5 % та 23,9 % опитаних); залишені на місці події особисті речі правопорушника (на думку 28,8 % та 40,6 % опитаних); сліди взуття, яке носять підлітки (кросівки, кеди) (на думку 26,4 % та 41,7 % опитаних); сліди зубів на продуктах, за якими можна встановити приблизний вік підозрюваного (на думку 8,5 % та 10,4 % опитаних); предметом посягання є так званий «підлітковий асортимент» (малогабаритні речі, які легко транспортуються (комп'ютерна техніка, сучасні гаджети та девайси, прикраси, мобільні телефони (на думку 46,7 % та 43,8 % опитаних)); написи та малюнки на стінах, за якими можливо охарактеризувати особу правопорушника (на думку 12,3 % та 11,5 % опитаних); текст напису, що містить жарти, зокрема цинічного характеру, або представляє гасла окремих неформальних організацій неповнолітніх (на думку 11,3 % та 10,4 % опитаних); місце і висота виконання

напису, за якими можна встановити приблизний зріст неповнолітнього (на думку 14,2 % та 12,5 % опитаних) (стор. 159-160).

В подальшому у підрозділі 3.2. авторкою приділено увагу ключовим аспектам проведення допиту під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми.

І на завершення, в підрозділі 3.3. «Проведення слідчого експерименту під час розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми» дисертантка звертає увагу на те, що серед слідчих (розшукових) дій, які проводяться під час розслідування кримінальних правопорушень, й зокрема – кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, важливе значення має слідчий експеримент. Як результат, з метою підвищення ефективності проведення слідчого експерименту із неповнолітніми під час розслідування кримінальних проступків авторка вважає за доцільне запропонувати для дізнавачів та інших залучених до проведення даної слідчої (розшукової) дії суб'єктів такі криміналістичні рекомендації: проведення слідчого експерименту повинно відбуватися на місці, умовах та обстановці – де відбулася подія кримінального проступку або максимально до них подібних; варто попередньо ознайомитися із місцем проведення слідчого експерименту, як з метою забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, так і створення обстановки, максимально наближеної до тієї, за якої відбулася подія кримінального проступку; слід прилаштувати ті ж самі або максимально наближені до використовуваних предмети обстановки, засоби і знаряддя вчинення кримінального проступку, за умови небезпечності таких засобів і знарядь вчинення кримінального проступку – необхідно використати їх макети; ретельне і кількаразове відтворення експериментальне дій, детальна перевірка показань із прив'язкою до обстановки слідчого експерименту; забезпечення психологічно комфортних умов для неповнолітнього, який бере участь у проведенні даної слідчої (розшукової) дії (шляхом роз'яснення порядку проведення слідчого експерименту, врахування емоцій і психологічного стану

неповнолітнього та ін.), тобто – надання допомоги у різних формах дитині, яка опинилася у конфлікті із законом (стор. 187).

Висновки лаконічно і в достатньому обсязі відбивають основні результати та зроблені узагальнення даного дослідження як положення, що виносяться на захист. Висновки повністю відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження.

Список використаних джерел складається з 197 посилань на реферовані джерела в вітчизняних і міжнародних виданнях, наукові огляди та керівництва.

Таким чином, дисертація Кашпур Анни Сергіївни відповідає існуючим вимогам до такого виду наукових робіт та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання – формування теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження «Розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми» рекомендуються для використання у діяльності органів дізнання та слідства, закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень за даним напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Зазначене дає вагомі підстави для позитивної оцінки праці. Водночас, є потреба зупинитись на деяких дискусійних положеннях, які потребують врахування, уточнення, або ж можуть стати предметом дискусії під час обговорення дисертації:

1. Обґрунтовуючи актуальність теми дослідження, авторка вивчає статистичні дані, зокрема й дані Офісу Генерального прокурора, протягом 2021

та 2022 років. Однак, враховуючи, що захист дисертації відбувається навесні 2023 року, варто було проаналізувати статистичні дані за поточний рік, з метою з'ясування стану і динаміки кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, у тому числі враховуючи умови воєнного стану.

2. Визначаючи мету дослідження, здобувачка зазначає про таку як «формування теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми». Однак, у науковій новизні, рубрика «вперше», вказує, що нею «сформовано засади видової методики розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, що охоплює криміналістичну характеристику цього виду кримінальних проступків, рекомендації з організації початкового етапу розслідування, типові слідчі ситуації та алгоритми їх вирішення, засади взаємодії слідчого з підрозділами ювенальної превенції, оперативними підрозділами й іншими суб'єктами, особливості проведення слідчих (розшукових) дій, використання спеціальних знань» (с. 25 дисертації). Виникає запитання: чи була початково поставлена мета формування криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми? Якщо «так», чи вважає здобувачка дане завдання досягнутим?

3. Розглядаючи криміналістичну характеристику кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми (підрозділ 1.3), здобувачка підсумовує, що основний зміст криміналістичної характеристики кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, полягає у наступному: 1) предметом злочинного посягання є речі матеріального світу, якими прагнуть заволодіти правопорушники (гроші, цінності, майно, продукти харчування, алкоголь); 2) спосіб вчинення кримінального проступку складають дії з підготовки, безпосереднього вчинення, приховування протиправних дій; 3) «слідова картина» події складається із комплексу матеріальних та ідеальних слідів, а також електронних відображень; 4) особа правопорушника (фізичні, соціально-демографічні дані; чинники, що мали вплив на формування та реалізацію протиправної мети, місце у групі, виходячи із розподілу ролей між

співучасниками); 5) особа потерпілого (демографічні дані, відомості про спосіб життя, риси характеру, звички, зв'язки й стосунки, ознаки віктимної поведінки); б) обстановка вчинення кримінального проступку, тобто умови, за яких відбулася подія кримінального проступку (с. 94-95 дисертації). У цілому, розділяючи думку здобувачки, варто зауважити. Слід не лише надати кількісно-якісну характеристику елементів криміналістичної характеристики кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, але й встановити кореляційні зв'язки між ними.

4. Здобувачка неодноразово наголошує на важливості профілактичної діяльності, формує ряд рекомендацій (с. 20, с. 108 та ін. дисертації). Наприклад, підкреслює важливість для ефективної реалізації профілактичної діяльності створення та функціонування профілактичного обліку дітей (розділ 5 Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 19.12.2017 року №1044 (с. 118 дисертації)), пропонує рекомендації щодо його застосування. Але, вбачаючи як актуальність вказаної проблематики, так і необхідність її подальшої розробки, варто було приділити ретельнішу увагу даному аспекту дослідження, у тому числі присвятивши питанням профілактики кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми, окремий підрозділ.

Водночас висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони переслідують мету запросити автора до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Кашпур Анни Сергіївни є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам

1. Дисертаційна робота Кашпур Анни Сергіївни на тему «Розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми», що подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми.

2. Дисертація Кашпур А.С. на тему «Розслідування кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. №283), наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Кашпур Анна Сергіївна на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

завідувач кафедра публічного права
факультету права та міжнародних відносин
Київського університету імені Бориса Грінченка
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

«03» травня 2023 р.

Ганна Власова

Ганна ВЛАСОВА

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554

ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
Ганни Власової ЗАСВІДЧУЮ

(ПІБ)
нат. відділу кадрів
Г. Мейсак